עין משפט
נר מצוה

ט א ב מיי׳ פי״ט מהל׳ שבת הלכה ז וט׳ :
י ג ד מיי׳ פי״ג שם הלכה כא :
[לעיל עא:]
יא ה מיי׳ שם הל׳ טו :

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר *דברים הדברים אלה הדברים אלו ל״ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני אמר ליה רב יוסף מר אהא מתני לה וקשיא ליה דרבי אדרבי אנן אדרבי יהודה מתנינן ולא קשיא לן דתניא מרה״י לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברה״ר רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי יהודה שתים אחת משום הוצאה ואחת משום העברה, דאי ס״ד חדא הוא דמחייב, מכלל דרבנן פטרי לגמרי הא אפיק לה מרה״י לרה״ר, ממאי דילמא לעולם אימא לך ר׳ יהודה חדא הוא דמחייב ורבנן פטרי לגמרי והיכי משכחת לה כגון דאמר ״עד דנפקא ליה לרה״ר תנוח״ ובהא קמיפלגי דר׳ יהודה סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה ואיתעבידא ליה מחשבתו ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמה שהונחה ולא איתעבידא ליה מחשבתו אבל אתולדה במקום אב לא מחייב רבי יהודה: לא ס״ד דתניא רבי יהודה *מוסיף אף השובט והמדקדק *אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג מאי לאו דעבדינהו לתרווייהו בהדי הדדי וש״מ מחייב היה רבי יהודה אתולדה במקום אב (א) ממאי דילמא לעולם דעבדה להא לחודה והא לחודה ורבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב, ובהא קמיפלגי דר׳ יהודה סבר הני אבות נינהו ורבנן סברי הני תולדות נינהו תדע דקתני ״רבי יהודה מוסיף״ אי אמרת בשלמא אבות, מאי ״מוסיף״ מוסיף אבות, אלא אי אמרת תולדות, מאי ״מוסיף״, איתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לא חייב רבי יהודה אלא אחת, א״ל רבינא לרב אשי: ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דמחייב היה ר׳ יהודה שתים אי להכא קבעי לה, להכא לא קבעי לה, אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה! אמר ליה *באומר ״כל מקום שתרצה, תנוח״: פשיטא נתכוון לזרוק שמנה וזרק ארבע הרי כתב שם משמעון, *נתכוון לזרוק ארבע וזרק שמנה מהו מי אמרינן הא אפיק ליה או דילמא היכא דבעי הא לא נח ולאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי וא״ל באומר ״כל מקום שתרצה תנוח״ ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כמה דלא כתיב שם לא מכתיב ליה שמעון הכא כמה דלא זריק ארבע לא מיזדרקי ליה תמני: תנו רבנן הזורק מרשות הרבים לרה״ר ורשות היחיד באמצע: ד׳ אמות חייב,

פחות

דברים הדברים אלה הדברים. גבי שבת דכתיב בויקהל ״אלה הדברים אשר צוה וגו׳״ דברים משמע תרין, ה״א מרבי חד הא תלת, ״אלה״ בגימטריא תלתין ושש הלו ל״ט כו׳ ומכילתא למה לי על כרחך לדעת כמה חטאות אדם מתחייב בהעלם אחד על השבת ואי מחייב אתולדה במקום אב בהעלם אחד הוו להו טובא: **אמר ליה רב יוסף.** לרב אהא: **מר מתני לה.** להא דרב יהודה אמר שמואל ״מחייב היה רבי שתים אהא דרבי: **וקשיא ליה דרבי אדרבי.** רב יהודה לאו אהא אמרה אלא אדר׳ יהודה מתני לה ולא קשיא ליה, דלא אשכחן בעלמא דפטר ר״י אתולדה במקום אב: **מרה״י לרה״ר ועבר ד׳ אמות ברה״ר.** קודם שנחה דאיכא תרתי הוצאה וזריקה ארבע אמות: ה״ג **ואחת משום העברה.** ורבנן פטרי אהעברה משום דלא סבירא להו קלוטה כמה שהונחה ותהוי כמי שהונחה מסילתא בפתח וחזרה ונעקרה ונחה לסוף ד׳ אבל חייב הוא משום הוצאה: **ואיתעביד ליה מחשבתו.** שנחה ביציאתה מיד הלכך חייב משום הוצאה אבל משום העברה לא מחייב ואע״ג דחשיב ליה כמה שהונחה ונעקרה והונחה, משום דהויא תולדה במקום אב: **אף השובט.** עם שאר אבות מלאכות להא דאמרן דלכך נמנו שאם עשאן בהעלם א׳ חייב על כל א׳ וא׳: **שובט.** מכרכר בכרכר: **ומדקדק.** לאחר שמתח החוט של ערב מכה בכרכר בב׳ וג׳ מקומות וי״מ מדקדק משוה האריגה כשיש ב׳ חוטין כרוכין זה עם זה ומובדלים מן השאר משוה אותן בכרכר או במחט: **מאי לאו דעבדינהו לכולהו.** שובט ומדקדק בהדי שאר מלאכות דהא ״מוסיף״ קתני ומיסך ואורג נמנו עם אבות מלאכות ואלה תולדותיה׳ כדקתני שובט בכלל מיסך: **מאי מוסיף.** הרי לא נמנו אלא אבות: **ולמאי דסלק אדעתא כו׳.** נהי נמי דמיחייב אתולדה במקום אב הכא לאו תרתי איכא דאי להכא לסוף ד׳ בעי לה דתנוח, הכא לא מיחייב אהעברת ד׳ דלא עבר מתחלת ד׳ (מר״ה והעביר) לסוף ד׳ ברה״ר אלא אהוצאה לחודיה הוא דמיחייב והוצאה אריכא הוא דעבד: **ואי להכא.** אגב יציאה קבעי לה דתנוח הכא לסוף ד׳ לא בעי לה דתנוח וליתא לזריקה ד׳ ולא מיחייב לה דבעינן עקירה מתחלת ד׳ ברה״ר והנחה לסוף ד׳ ברה״ר והכא עם יציאת הפתח הא לא נח והעביר לסוף ד׳ דניחייב אתרווייהו ומיהו אהוצאה הוא דמתחייב דנתקיימה מחשבתו דהא נח ברה״ר: **באומר כל מקום שתרצה תנוח.** וכיון דלא איכפת ליה הויא ליה קיום מחשבה בתרווייהו: **הרי כתב שם משמעון.** דתנן לקמן בפ׳ הבונה (לקמן דף קג) דחייב בב׳ אותיות ואף על פי שנתכוין למלאכה גדולה: **ולאו היינו דבעי מיניה כו׳ ואמר ליה באומר כו׳.** הא לא אמר הכי לא מיחייב אלא אם כן נחה במקום מחשבתו הכי נמי בתרווייהו מיפטר לא שנא נתכוון לזרוק שמונה וזרק ארבע לא שנא לזרוק ארבע וזרק שמונה פטור: ה״ג **ודקאמרת הרי כתב שם משמעון.** ״ולנתכוין לזרוק שמונה וזרק ד׳״ דפשיטא ליה לחובה קא מותיב מי דמי התם כל כמה דלא כתב שם לא מכתב שמעון הלכך כי כתב שם, בכוונה כתבי׳, והא עבד ליה מלאכה דיש שם אדם בב׳ אותיות הללו: **הכא כל כמה דלא זריק ד׳.** שתנוח לסוף ד׳ לא מזדרק ליה תמניא בתמיה הלכך כי נח לסוף ד׳ לא נתקיימה מחשבתו ולא דמי לשם משמעון, לשון אחר ה״ג אמר מר הרי כתב שם משמעון מי דמי כו׳ והיא היא: **מרה״ר לרה״ר ורה״י באמצע ד״א חייב.** אם עבר ברה״ר ד״א ואפי׳ ע״י צירוף חייב:

פחות

למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא כו׳. הקשה ה״ר פור״ת מנא ליה דמחייב אתולדה במקום אב דילמא הא דמחייב שתים היינו כשנודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא דר׳ יוחנן וריש לקיש *דמחייב אפילו בהוציא והוציא בהעלם אחת ואור״י דאם כן לא היה רב יהודה משמיענו שום חידוש שחייב שתים ועל כרחיך אתא לאשמעינן דרבי מחייב אתולדה במקום אב: **לא** ס״ד דתניא ר׳ יהודה מוסיף כו׳. לפי מאי דקס״ד דטעמא דרבי יהודה משום דמחייב אתולדה במקום אב אמאי נקט טפי שובט ומדקדק איכא למימר דס״ד דרבנן נמי מחייב אתולדה במקום אב ולא פליגי אלא בשובט ומדקדק ואמרי דלאו היינו תולדה אלא היינו ממש מיסך ואורג אי נמי לא מחייבי רבנן אתולדה במקום אב ולדבריו דרבי יהודה קאמרי: **מאי** לאו דעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי. אין הלשון מיושב דמשמע דלמסקנא לא קאי הכי וזה אינו דלמסקנא נמי דמפ׳ דר׳ יהודה חשיב להן אבות מיירי נמי דעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי דאי בדעבד האי לחודיה והאי לחודיה כדגרסינן בכמה ספרים בהא לא הוה פליגי רבנן עליה דתיפוק ליה דמשום תולדה הוו מחייבי ואומר ר״י דאין למחוק ושפיר גרסינן ליה וה״פ לעולם דעבדה האי לחודיה והאי לחודיה ופליגי במזיד ולענין התראה דלרבי יהודה צריך להתרותו משום שובט ומדקדק ולרבנן משום מיסך ואורג וה״ה דהוה מצי למידחי דעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי ורבי יהודה סבר הני אבות נינהו אלא דניחא ליה לדחויי דעביד האי לחודיה והאי לחודיה דהשתא ע״כ טעמא דר״י לאו משום דמחייב אתולדה במקום אב אלא משום דאבות נינהו: **הרי** כתב שם משמעון. קך פשיטותא לא קיימא כדמסיק ורבינא נמי דפריך לרב אשי אמילתא דר״י אי להכי קבעי לה להכא לא קבעי לה סבר דלא דמי לכתב שם משמעון דאי דמי לא הוי פריך מידי דהא כי קא בעי דתנוח בסוף ד׳ כשנחה בתחלת רה״ר ע״י קליטה הרי כתב שם משמעון וכי אזלה הו ד״א ליחייב עלייהו דנעשית מחשבתו ראשונה ולהכי קאמר הש״ס לאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי דלא הוה ליה לאיתויי מילתיה דרבינא אלא שרוצה לסתור לו אף מה שהיה פשוט לו הרי כתב שם משמעון: **הכי** גרסינן ודקאמרת הרי כתב שם משמעון מי דמי התם כו׳. ואי גרסי׳ ואמאי והרי כתב שם משמעון אתי נמי שפיר אלא שהוא קושיא ולספרים דגרסינן אמר מר פריך לפי מאי דס״ד מעיקרא:

הניחא

◆

רבינו חננאל

מתנה לויה רה״ר היא וקאמר להו משה לישראל לא תפיקו מבתיכון דהוא רה״י ותיתו לרה״ר והאי דגרסי׳ בתרה וממאי דבשבת הוה קאי ומשני דגמיר העברה העברה שמיע לן מרבוותא דליתא מעיקרא דשמעתא וגירסי דלאו בקיאין אינון קשיא להון ושפלה הדין גירסא וסוגיא דמשה רבינו בחול הוה קאי במתנה לויה דהוא רה״ר וקאמר לישראל לא תיתו מידי דשלים ליה צורכיה כדכתיב מרבים העם להביא מדי העבודה וגו׳ ומש״ה ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו׳ וכתיב והמלאכה היתה דים לכל: ומנלן דהוצאה מרשות לרשות מלאכה היא דדייקינן מדלא אמרה תורה איש ואשה אל יביאו עוד לתרומת הקודש אלא אל יעשו עוד מלאכה קאמרה תורה ולא הוו עבדי מידי אחרינא אלא מפקי ומייתי ש״מ דהבאה קרי לה מלאכה וכיון דאמר להו אל יעשו עוד מלאכה קבילו כדכתיב ויכלא העם מהביא וכיון דהבאה מבתיהון ליתן לגזברים במחנה לויה בחול איקראי מלאכה וקי״ל דכל מלאכה אסור׳ בשבת איבריתה לה מלתא דהוצאה והכנסה נמי מלאכה היא כשם שנמנעו העם מלהוציא ולהביא וליתן לגזברים כך נמנעו הגזברין מלקבל מהן ולהכנים ללשכה ומפורש נמי בירושל׳ ביציאות השבת שהוצאה קרויה מלאכה: ולר׳ אליעזר מחייב אתולדה במקום אב והעושה אב ותולדה דידיה מחייב תרתי כאשר הוא מפורש בכריתות וכיון דאהוצאה ואהכנסה מחייב ואזריקה מחייב אמאי קרי להאי אב ולהאי תולדה ופשוטה היא וכבר פירשנוה למעלה: ואמרי׳ אשכחן הוצאה וזריקה נמי מרשות לרשות דחייב: הזורק ד׳ אמות ברה״ר מנלן דחייב א״ר יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה משום דברה״ר היתה מלאכת המשכן נעשית ואקשינן אורגין מחטין למה להו ותרצינן שכן תופרי יריעות זורקין מחטין ואקשינן תוב ומנלן שהתופרין הללו היו זורקין מחטיהן ארבע אמות ברה״ר שמא זה בצד זה היו יושבין ומשלימין מחט זה לזה ואפילו תימא לא היו זה בצד זה [מ״מ מנ״ל] דד׳ אמות היו ביניהן דלמא פחות מד׳ אמות הוו. ונדחת זו דרבי יאשיה ופירק רב חסדא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאן ביריעה ויש שגורסין בוכיאר פי׳ בוכיאר הקנה שהחוט של ערב תלוי בו שזורקו האורג בתוך היריעה לרחבה להיארג אותו החוט בכלל היריעה ושמעינן מרבותינו הגאונים כי בבבל קורין אותו אל נאזכה ויש מי שאומר אל מכנף ואקשינן עליה והלא אינדו בידו ואגדו בידו וקי״ל דכל הזורק דבר ואגדו בידו אינו חייב דהא לא יצא מידו כדמפורש בהמצניע וכדגרסי׳ סוף הדין פרקא לענין לכתא ומתנא ובמתניתין דסוף עירובין דף צ״ט הקורא בס״ת על האסקופה הבא נמי עיקר החוט של ערב אצל האורג והוא משימו על הבוכיאן ואורג בו והוא נמתח מאצל האורג ובזה אין חייבין עליו ושנינן בניסכא בתרא פי׳ החוט של ערב שבסוף שאין אינדו ביד האורג ואקשינן תוב והא אותו מקום שהבוכיאן נזרק בו והוא נפש המסכת מקום פטור הוא ואינו רה״ר ואנן בעינן ד׳ אמות ברה״ר ונדחה גם הבוכיאן הנזרק ביריעה ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשולחן פי׳ כגון שוליא דנגרי והוא כגון תלמיד המשרת ללמוד מלאכה נקרא שולא ודחינן גביהן הוו יתבי ולא מרחקי ד׳ אמות מהן ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר זה לזה דליכא למימר כי האורגין גבי הדדי הוו יתבי דא״כ מפו הדדי בחפא פי׳ מגיעין זה לזה במסרק שמכסה בו על היריעה ואקשינן תוב וא׳ ודלמא שלחופי הוו משלחפי כלומר לא היו יושבין זה כנגד זה אלא זה אחורי זה כדגרסי׳ בפרק המוכר פירות להבירו בענין כרובין בנס היו עומדין ואתקיף רב אשי ודלמא שלחופי הוו משלחפי או שמא באלכסון או זה יריעתו נתוחה לצפון וזה למערב ובהיות כן יתכן להיות קרובין זה לזה ועוד וכי שואלין היו זה מזה והתני לדא איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ממלאכתו היה עושה ולא היה עושה מלאכת חבירו ועמדו הקושיות הללו בלא פירוק ואקשי תוב אדבעית זורק [בר״ה מנ״ל] מכלל דמעביר פשיטא לן מנא לן דמעביר ד׳ אמות ברה״ר חייב אלא מעביר גמרא גמירי לה וזורק נמי גמרא גמירי לה: מגלת סתרים שהיה כתוב בה אבות מלאכות מ׳ חסר אחת ואם עשאן כולן בהעלם אחת אינו חייב על אחת מהן כלומר אינו חייב אלא ל״ח חטאות שיש אחת בהן שהוא פטור עליה ונמצא ספק בכולן ואמר שמואל מקושש מעביר ד׳ אמות ברה״ר הוה פי׳ כיון שנסקל נתברר כי המעביר ד׳ אמות ברשות הרבים אינו מן הספיקות אלא ודאי חייב: במתניתא תנא תולש היה והוא הקוצר רב אחא אמר מעמר היה כל אחד מאלו אומרים זו היא הברירה בלא ספק [דחייב] ור׳ עקיבא שאמר מקושש זה צלפחד נדחו דבריו. ופירשו דלא גמר מפי רבו ג״ש זו אלא הוא לעצמו דן זה וקיי״ל אדם דן ק״ו מעצמו ואין אדם דן ג״ש מעצמו ומואת אתה למי׳ דכל ג״ש דלא גמרא הוא ליכא למיסמך עלה. ור׳ עקיבא כיון דלא הות גמרא בידיה לפיכך נידחת ולא קבלה ממנו. ואף לא עמד שאהרן נצטרע ואי משום דכתיב ויחר אף ה׳ בם בנזיפה בעלמא: נתברר לנו מפסקא קמא דמתניתין כי הזורק מרה״ר לגוה ברה״י או מרה״י לגוה ברה״ר

מסורת
הש״ס

לעיל ע. עה. מכילתא פ׳ ויקהל

לעיל עה:

[ב״ק ט:]

[שם]

◆

הגהות
הב״ח

(א) גמרא אתולדה במקום אב (ממאי דילמא וכו׳ ובהא קא מיפלגי) תא״מ ונ״ב ס״א לעולם אימא לך רבי יהודה אתולדה במקום אב לא מחייב ובהא קא מיפלגי:

נושא
אי מחייב רבי אתולדה במקום אב

נושא
נסיון לתרץ רבי יהודה כסובר שחייב אתולדה במקום אב

* מחייב אתולדה במקום אב

נושא
ר׳ יהודה מוסיף אף השובט והמדקדק

נושא
1. נתכוין לזרוק ח׳ וזרק ד׳
2. נתכוין לד׳ וזרק ח׳